

Deseti kongres Zveze komunistov

V ponedeljek se je začel v veličastni in slovesno okrašeni športni dvorani »Pionir« v Beogradu deseti kongres Zveze komunistov Jugoslavije in bo trajal do 30. maja. Udeležuje se ga 1660 delegatov, poleg številnih gostov in delegacij 90 komunističnih in prijateljskih strank v vsega sveta, med katerimi je tudi čilska KP.

Glavni referat pod naslovom »Boj za nadaljnji razvoj socialističnega samoupravljanja v naši državi in vloka ZKJ« je podal predsednik ZKJ Josip Broz-Tito, ki je obhajal 25. t.m. svoj 82. rojstni dan. Tako se je začel kongres prav v vzdušju proslavljanja rojstnega dneva in voščil predsedniku.

Italijanski in tudi drugi zahodni tisk se je te dni razbojnal, da je glavni namen tega kongresa poskrbeti za čas »po Titu«, torej določiti pot za tedaj, ko ga ne bo več. Vendar je to očitno zgrešeno tolmačenje tega kongresa. Niti v pripravah nanj niti na kongresu samem doslej ni bilo niti z besedico omenjeno, da bi hotel kdo fiksirati prihodnost »po Titu«. Nasprotno, kongres je ves usmerjen na sedanje, današnje probleme, s katerimi se bori jugoslovanska partija in država, od gospodarskih do političnih in ideoloških. Očitno je — in to je izhajalo tako iz Titovega referata, ki je bil prebran v skrajšani obliki, a je bil razdeljen delegatom nato v celotnem tekstu, kot iz vse ostale dosedanje diskusije — da jugoslovanska partija danes ne oddaja sedanosti od prihodnosti. Njena največja skrb je zacementirati sedanjo enotnost partijskega vodstva, organizacijske strukture, delavsko upravljanje in novo ustavo, ter nato mirno nadaljevati pot v prihodnost kot nadaljevanje sedanosti, na tako utrjeni osnovi.

Tito je v svojem referatu naglašal zlasti enotnost ZKJ, njen značaj enotne partije, in njeno revolucionarno aktivnost, poleg tega pa pomen delavskega samoupravljanja, zadržanega v novi jugoslovanski ustavi. Poudaril je tudi pomen jugoslovanske politike neuvrščenosti, katere pobudnik je predvsem on sam. V njej vidi jamstvo jugoslovanske neodvisnosti. Glede sedanjega odnosa z Italijo, ki bi ga bilo morda pretirano označiti za napetega, a bi ga lahko označili za mirnega zaradi nedavnih italijanskih zahtev glede nekdanje Cone B, je Tito izjavil: »Za nas ne obstaja več vprašanje meja.«

Rekel je:

Če kdo na primer misli, da je mogoče sprejeti načelo ozemelske celovitosti in nedotakljivosti meja, hkrati pa nastopiti z oze-
(nadaljevanje na 2. strani)

FAŠIZEM JE TREBA ZA VSELEJ ZATRETI

Eno izmed pomembnih industrijskih mest v severni Italiji je bilo v torek, 28. t.m., prizorišče bombnega atentata, ki je terjal šest človeških žrtev, kakih 90 ljudi pa je bilo huje ali laže ranjenih. Šlo je za nov zločinski, podli napad.

Ob tem novem zločinu, ki ima že pravcate oblike pokola, je široka javnost v državi naravnost osupnjena. Preprosti ljudje, ki si želijo miru in hkrati napredka, kratkoma ne morejo razumeti, kako je mogoče, da pristojni državni organi ne morejo narediti za vselej konca široko razpršeni kriminalni dejavnosti, ki se kaže v skoraj vsakodnevnih ropih, vlomih, ubojih, ugrabitvah in zlasti v zločinih izrazito politične narave. Marsikda ima vtis, da so dhžavljeni puščeni na milost in nemilost posameznim zločinskim tolpom, ki se povsod vedno bolj množijo.

Ne vemo, ali je kak znanstvenik proučil vzroke sedanjega stanja italijanske družbe, ki po mnogih svojih videzih predstavlja pravo sramoto za zahodno Evropo. Tu pa nas predvsem zanimajo zločini izrazito politične narave, kakršen je bil zadnji v Bresci, ki brez najmanjšega dvoma kaže na svoj fašistični izvor. Jasno je, da takšni zločini niso posledica takšne ali drugačne človeške slabosti, kot se dogaja, pri navadnih kriminalnih dejanjih, temveč da težijo po natančno določenih političnih ciljih in se njihovi izvrševalci ravna po natančnih

navodilih svojih nadrejenih, ki očitno razpolagajo s precejšnjimi denarnimi sredstvi in imajo tudi neke močno zaslonbo in takšno ali drugačno kritje.

Nekdo mora biti za takšno stanje tudi odgovoren. Zvrhano mero odgovornosti vsekakor nosi italijanski politični razred, ki po zmagi nad fašizmom ni hotel ali znal korenito spremeniti državnih in družbenih struktur ter jih na vseh ravneh vskladiti s črko in duhom republiške ustave. Za tujega opazovalca je naravnost nerazumljivo, kako je mogoče, da sploh obstaja takšna stranka, kot je misovska, ki se javno sklicuje na fašizem in ki si prizadeva za uveljavljanje drugačnega državnega in družbenega reda, kot ga predvideva ustava. Naravnost nepojmljivo je dalje, da je parlament sprejel celo zakon, ki za to stranko predvideva izdatno letno finančno podporo.

Nič čudnega ni, če so se spričo obstoja takšne politične organizacije naravnost razbohotile razne skrajno desničarske in reakcionarne skupine, ki so vselej na razpolago tistim kapitalističnim grupacijam, ki se krčevito upirajo družbenemu napredku in sodelovanju širokih ljudskih množic pri določevanju splošnih smernic družbenega razvoja in hočejo za vsako ceno ohraniti svoje privilegije.

Iz tega izvirajo škandali v političnih strankah, zmeda in nerednosti v sodstvu,
(dalje na 3. strani)

SVOBODA TISKA V ITALIJI

Problem svobodnega obveščanja in še posebej svobode tiska v Italiji se je v zadnjih letih vedno bolj pogosto postavljal v ospredje demokratičnega razvoja in levsredinske politike reform. V zadnjih mesecih pa se je to vprašanje še bolj zaostri.

Javno obveščanje je namreč zelo važen dejavnik pri oblikovanju javnega mnenja in tedaj lahko tudi odločilno vpliva na smer neke politike in na ekonomski razvoj določene države. Politični in ekonomski krogi si zato skušajo zagotoviti čimširšo podporo s strani javnih občil. Glede radia in televizije je velja v Italiji državni monopol, po katerem bi morale soddločati o načinu obveščanja vse stranke vladne večine, toda dejansko je ta krog odločanja precej ožji in se omejuje na nekatere struje Krščanske demokracije. Reforma italijanske radiotelevizije skuša razširiti in s tem demokratizirati svo-

jo informacijsko službo. O tem bodo v kratkem razpravljali v Parlamentu.

Politične stranke in ekonomske skupine se zato skušajo polastiti večine delnic pri posameznih dnevnikih in tednikih, da bi po tej poti vplivali na javnost. Ker pa imajo zlasti dnevniki velike izgube, si ta prekupčevanja in solastništva listov lahko dovoljujejo le zelo veliki ekonomski objekti, kot so Fiat, petrolejske družbe, ENI, Montedison in drugi. Vse te družbe pa spadajo v krog italijanskega velekapitala, ki še zdaleč ne more zagotoviti svobodnega in demokratičnega obveščanja. Tudi zato zelo pogosto prihaja do odprtih in ostrih sporov med časnikarji, ki bi radi dali svojemu listu večjo informativno odprtost in njihovimi založniki, ki gledajo le na svoje posredne ali neposredne koristi.

(Dalje na 4. strani)

RADIO TRST A

NEDELJA, 2. junija, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Cesar Franck: Preludij. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder »Potovanje v Liliput«. Napisal Jonathan Swift, dramatičirala Mara Kalan. Zadnji del. Režija: Lojzka Lombar. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Staro in novo v zabavni glasbi. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj. 13.30-15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 »Umetnost umiranja«. Enodejanka, napisal Achille Campanile, prevedla Lelja Rehar. RO. Režija: Jože Peterlin. 16.55 Revija solistov. 17.30 Nedeljski koncert. G. F. Malipiero: Simfonija št. 7 »delle canzoni«. 18.00 Šport in glasba. 19.00 Mojstri jazza. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.20 Nežno in tiho.

PONEDELJEK, 3. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Anton Bruckner: Te Deum. 18.55 Formula 1: Pevci in orkester. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Sportna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Srečanja - Tenorist Mita Gregorač, pianist Aci Bertoncelj. Marko Žigon: Tri pesmi (1968); Franz Schubert: 5 samospevov iv cikla »Lepa mlinarica« - Slovenski govori na Tržaškem (5) - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Pesmi brez besed.

TOREK, 4. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Medigra na pihala. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. (Danilo Lovrečič). 18.15 Umetnost. 18.30 Samospevi Franza Schuberta in Johanna Brahmsa. 18.50 Glasbeni utrinki. 19.10 Smeh ni greh, šaljive zgodbe Fortunata Mikulstiča: »Tožba naprej!«. 19.20 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Sport. 20.35 Leoš Janáček: Katja Kabanova, opera. V odmoru (21.10) »Pogled za kulise«, (Dušan Pertot). 22.10 Ritmične figure.

SREDA, 5. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Pianist Dirk Joeres. Anton Webern: Variacije op. 27. 18.55 Poje Gilbert O'Sullivan. 19.10 Higiena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Sport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Heinz Wallberg. V odmoru (21.00) Za vašo knjižno polico. 22.00 Klasiki ameriške lahke glasbe.

ČETRTEK, 6. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 11.35 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Nove plošče resne glasbe (Ada Markon). 19.10 Ob 500-letnici rojstva Ludovika Ariosta: 4. oddaja (Janko Jež). 19.25 Pisani balončki (Krasulja Simoniti). 20.00 Sport. 20.35 »Nedolžna Irena« Drama, napisal Ugo Betti, prevedla Nada Konjedic. RO. Režija: Jože Peterlin.

PETEK, 7. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Sodobni slovenski skladatelji. Anton Lajovic: Adagio za orkester; Marij Kogoj - ork. Alojz Srebotnjak: Tri pesmi za sopran in orkester. Sopranistka Zlata Ognjanović. Simf. orkester RT Ljubljana vodi Samo Hubad. 18.50 Prijetne melodije. 19.10 Nordio Zorzenon »Gosji korak«. 19.20 Jazz. 20.00 Sport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. Vodi Mario Rossi. 22.20 V plesnem koraku.

SOBOTA, 8. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce (Danilo Lovrečič). 18.30 Kontrabasist Dino Bettinelli, pianistka Angelina Curti Gialdino. Giulio Viozzi: Sonata. 18.45 Glasbena zpletnjaka. 19.10 Pod farnim zvonom sv. Ana v Rablju. 19.40 Zborovsko petje. 20.00 Sport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Južna železnica«. Napisala Desa Kraševac. RO. Režija: Stana Kopitar. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Oddih ob glasbi.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphan Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Deseti kongres Zveze komunistov

(nadaljevanje s 1. strani)

meljskimi zahtevami do svojega sosesa, potem takšno obnašanje zanesljivo ne prispeva k urejanju razmer v Evropi.

V nasprotju z duhom in prakso dobrih sosedskih odnosov in dolgoletnega sodelovanja, v katerem so bili doseženi veliki rezultati, je italijanska vlada nedavno izpričala odkrite ozemeljske zahteve nasproti Jugoslaviji. To pa je neposreden napad na suverenost in ozemeljsko nedotakljivost naše države. Vprašanje cone B ne prihaja več v poštev kot vprašanje. To je končano. Odločno zavračamo ozemeljske zahteve italijanske vlade, pa smo hkrati pripravljene nadaljevati in izboljševati odnose ter sodelovanje z Italijo na tistih načelih, na katerih so se že doslej zelo uspešno razvijali. Toda vsem mora biti jasno, da bodo naše meje, svoboda in neodvisnost Jugoslavije enotno branili vsi naši narodi in narodnosti.

Tito je v referatu tudi obsodil takimeno-vane frakcije, ki da so se razpasle v ZKJ po devetem kongresu in začele boj za oblast.

»Jaz kakor tudi velika večina komunistov smo bili zaskrbljeni nad stanjem v zvezi komunistov in v nekaterih njenih vod-

stvih,« je rekel Tito. »Dezintegracijske ideje in politične težnje so razdvajale vodstva in slabile ZKJ. Kritična opozorila predsedstva ZKJ in izvršnega biroja kakor tudi moja so naletela na odpor frakcijskih skupin. Bili so poskusi vnesti v partijske vrste razdor. Zato je tudi moralo priti do ostrega posega. Kajti tega, kar so delali frakcijski, ni bilo več mogoče dopuščati... Tako je prišlo do 21. seje predsedstva ZKJ in do vseh tistih ukrepov, ki so nujno sledili, vključno pismo. Pokazalo se je, da ima ZKJ dovolj moči, da ob naslonitvi na delavski razred in druge socialistične sile naše družbe odstrani nevarnost protisocialističnih teženj in obnovi enotnost svojih vrst na razrednih temeljih. Reči pa moram, da se je frakcijsko delovanje nadaljevalo v nekaterih okoljih tudi po tej seji.«

Tito je tudi izjavil: »Jugoslavija je demokratična država in naša zveza komunistov je demokratična, revolucionarna politična organizacija, toda za sovražnike naše revolucije in socialističnega samoupravljanja — ni demokracije.«

V referatu je podal tudi novo definicijo jugoslovanske federacije, v kateri skupni razredni interes prevladuje nad nacionalnim.

Mihec in Jakec se menita, da se ne znajde niti hudič

— Si slišau, Jakec, kaku je zagodu tisti avokat iz Padove našem čuvarjem reda, našem demokratom in antifasistam in taku naprej?

— Ne. Neč ne znam.

— Znaš, je biu uni dan u Trsti an proces zastran pozdravljanja po fašistovski in zatu ke je tu, po zakoni Scelba, ku ano obnavljanje fašizma in tu pej ni smet delat. Ma meni ni mari, kaku je šou proces, meni se zdi samo potrebno povedat, kej je reku tisti avokat.

— In kej je reku?

— Je reku: Ke pregnajaste tiste, ke be radi spet nardili fašistično stranko! Sej fašistovska stranka je vre. In jema svoje poslance u parlamenti in zrej ji bojo dali še dve milijardi in pu z državne kase. — Videš, taku je povedau. In je povedau po pravici.

— Ma znaš, Mihec, de jest ne zastopem več neč. Tisto znam tudi jest, da fašistična stranka je. Ma zdej ne zastopem, zakej pravejo, da be kašni teli obnovit fašistično stranko. Če že obstoja. Al be morbet teli naredet še ano, de be ble dve? In kej morbet tisti zakon Scelba prave, de ni smet obnovit več ku ano fašistovski stranko? In se morbet tisti zakon ne tiče mišinov?

— Ti, Jakec, si preveč domišljav. Ti be tou vse zastopet. Ma jest ti rečem, de ne boš zastopu neč. In bodi kontent, de ne zastopeš neč, zatu ke ne smeš pozabet, de samo bedaku je vse jasno. In kar se tiče fašizma in antifasizma in demokracije in takih reči, je pr nas taka zmešnjava, de se ne znajde nanka hudič. Vidi, denmo reč,

glih tista državna subvencija strankam in tiste dve milijardi in pu ke jeh bojo dobili mišini: za tisto odločbo so u parlamenti glasovale vse, pravem vse demokratične in antifasistične stranke. In nobeden ni reku: ne, mišinam pej ne bomo dajali državnega dnarja. Vsi so si misleli: sej bomo s tem zakonom tudi mi dobili še več milijard in neč ne stri, če dobijo tudi mišini tisti dve milijardi in pu. Vndeš, taku odločni antifasisti so se skazali u parlamenti.

— Znaš, kej se meni čudno zdi? Ti naši časniki in žurnalisti, ke si brusejo jezike za vse mogoče reči, de od teh subvencij neč ne pišejo?

— E, dragi moj, tu je pej lahko zastopet. Vsak, kadar kej inkasira, je rajši tiho, zatu, de drugi neč ne zamerkajo. Človek se napenja in kriči, kadar neč ne dobi, ma kadar dobi, ne reče nobene več. Sej tudi ni, kadar žreš, moučiš, in klepetáš, kadar nisi pr koriti. In prou gvišno de uani, kadar so nardili tisti zakon, so naročili žurnalistam: zdej je afar narjen, zdej je narbulše, de od teh subvencij moučiste, de lepu u miri inkasiramo. Ke ledi je bulše ne preveč razburjat.

— Ma vselih mi ne gre u glavo. Uni avokat je reku, de fašisti sedijo u parlamenti in de bojo dobili državno podporo, antifasistični parlamentarci se pej delajo, ku de ne znajo neč in odobrijo državno podporo mišinam. Kej so teli s tem reč, de mišini niso fašisti? Kadu jema prou?

— Sej sm ti prej reku, de se ne znajde nanka hudič! Znaš kaku filozofira zlodej u tisti Cankarjevi Dolini Šentflorjanski? »Ti, ke si, čeglih nisi, kej bi ti reku, če be pršu tisti, ke je, čeglih ni in be prašau: ti, ke nisi, čeglih si, kaku, de si, čeglih nisi, ke jest, ke nisem, ma sem...« In pole se je zludi zmotu in je začnu pobirat kamenčke.

LITERATURA NI DEKORACIJA

POGOVOR Z LEVOM DETELO

Znanega pisatelja in kritika g. LEVA DETELA, ki je posebno aktiven v koroškem in drugem zamejskem tisku, smo zaprosili za intervju, ki je gotovo zanimiv za naše bralce.

Leta 1970 je izšel Vaš »zgodovinski roman« *Kraljev kip*, novatorsko, težko dostopno delo. Ali ste po tem izidu objavili še kaj slovenskega?

V zadnjem času je res nastal videz, da sem se nekoliko oddaljil od tistega, kar se je nekoč dogajalo z menoj, kar je bilo moja usoda, kar se je imenovalo SODOBNA KNJIGA, pri kateri je izšlo osem mojih slovenski knjig in tri Milene Merlak. Zgodile in dogodile so se določene NOTRANJE in ZUNANJE spremembe, ki so me na eni strani vrgle v tujejezično evropsko okolje, ne da bi — to naj povdarim — izgubil stik s slovenstvom in kontinuiteto slovenskega pisanja. Konec lanskega leta je tako v Avstraliji v zbirki PESNIŠKA URESNICEVANJA izšla moja lirika LEGENDE O VRVOHODCIH IN MESEČNIKI. Ta zbirka potuje morda še na ladjah proti Evropi, a bo na prodaj tudi v Tržaški knjigarni v Trstu — in ponekod drugod.

Kaj ste hoteli svoje dni doseči s SODOBNO KNJIGO? Ste uspeli?

SODOBNA KNJIGA je bilo uporno, novatorsko dejanje. Bil je ti upor proti pozitivizmu, površinskemu »realizmu« in oportunizmu v literaturi. Poglejte, že moja prva knjiga, proza BLODNJAK iz leta 1964, je napisana v ključu, ki postavlja probleme literature — in tudi samega literarnega branja — v precej novo luč. Gre za redukcijo zgodbe, za premik od deskriptivnih, opisnih vsebin v filozofije posebnih duševnih in duhovnih stanj. Ta premik je opazil, če se ne motim, že leta 1964 kritik v Vašem tedniku. V oceni v tem tedniku je bila tedaj zapisana beseda EKSISTENCA. Prav za to eksistenco pa tudi gre: za tisto, kar skrito gori v človeku, kar zato gori tudi za zaprtimi vrati tega sveta, kar je težko videti, a zato mnogokrat tem bolj, tudi v slabem smislu, preseneti.

Kako gledate danes na ta svoja dela?

Seveda je tudi tisto, kar je nastajalo pred desetimi leti in nekoliko pozneje, treba gledati z določeno distanco in skepso. Industrijski, socialni in politični razvoj, a v določenem smislu tudi razkroj v negativno, je ustvaril nove situacije in nove senzibilitete. Kljub temu menim, da je bilo izhodišče v BLODNJAK, v roman ATENTAT, v pesmi METAELEMENT ali SLADKOR IN BIČ, a tudi IZKUŠNJA Z NEVIHTAMI in KRALJEVEM KIPU dovolj pravilno. Pravilno namreč v tem smislu, da je postavilo tradicionalne načine pisanja pod vprašaj in se temeljito zavzelo za novo senzibiliteto, za novo literarno atmosfero. Poleg tega žive destruktivne napetosti atentatorstva in manipulacije z oblastjo, ki so ena osnovnih značilnosti ATENTATA, še vedno — in še v precej zaostreni obliki, naprej. Žive pa še tudi — in vedno bolj — vse emocionalne destruktivne napetosti v družbi in pri posameznikih, ki so nakazane v IZKUŠNJA Z NEVIHTAMI, v KRALJEVEM KIPU, v tem obračunu z »oficielnim zgodovino«, ki je oblastniško velikokrat popačila objektivnejše dojemanje zgodovinskih dogodkov, kjer je, če hočete, prikazano tudi v groteskni liriki.

Zavzemate se torej za nove načine pisanja?

Zavzemam se za literaturo, ki zna ujeti utrip moderne senzibilitete, ki se bistveno loči od stare senzibilitete. Vendar to ne pomeni, da je

stara literatura mrtva, temveč le, da živi na način, v katerem izstopajo v ospredje določeni aspekti, ki preje niso bili tako vidni!

Kako to mislite?

Pri Goetheju nas ne zanimajo več toliko njegove HARMONIJE, ki le niso bile toliko harmonije, temveč tudi KRIZE. Krize in patologije so za nas, ki živimo sredi v patologijo rastočih družbenih napetosti — enkrat je vendar treba videti celotni svetovni socialno-politični kompleks in preiti iz domačega zatišja v razmišljanje o tem, kaj bodočnost pripravlja nam in našim otrokom — svareča znamenja, ki jih moramo odkriti skozi ves literarni zgodovinski razvoj. Seveda bi bilo pri tem smešno zahtevati, da merimo literaturo samo z ozirom na destrukcijo, patologijo in krize, vendar so pri učlovečenju človeka nasploh ti trije zgoraj navedeni faktorji važnejši in usodnejši, kot bi sprva izgledalo.

Kakšna naj bo ob tem slovenska literatura?

Slovenska literatura mora — in bo tudi nujno v smislu bodočega svetovnega socialnega razvoja, vedno bolj morala zrcaliti nove senzibilitete današnje civilizacije. Vsekakor bodo te senzibilitete odete v nekaj, kar bi imenoval specifično slovensko. Narodna kultura in pokrajina, sredi katere neki narod živi, sta faktorja, ki ju tudi bodočnost ne bo razvrednotila. Že podnebje na primer je dejstvo, ki bolj kroji usodo in značilnost, kot se to navadno misli. Tozadevno je zato boj določenih skupin proti modernim senzibilitetam v literaturi napačen, ker ne vidi, da so se v ustroju sveta izvršili bistveni in vidni premiki, ki jih ni mogoče negirati. Rekel bi, da je celo današnje uvajanje senzibilitet nove vrste v slovensko literaturo več ali manj zakašnelo. Tozadevno je zame popolnoma jasno, kako se bo razvoj v literaturi v naslednjih desetletjih tudi pri nas na Slovenskem razvijal. Tu tudi ni težko povedati, kdo bo izgubil.

Kdo?

Tisti ki se, kot don Kihot bori proti tistemu, kar ga je že premagalo, ne da bi to sam spoznal. Tozadevno različne dogmatične drže v naši, a tudi tujih literaturah, samo škodijo. Moralna naloga pisatelja je, da družbo racionalno in emocionalno pripravlja na tisto, kar je že tu, ne pa da zastira, zapira in negira.

Kakšne so pri tem perspektive slovenskega literarnega ustvarjanja?

Menim, da so perspektive lahko tudi dobre. V tem smislu pa rabimo nov in drugačen način BIOLOŠKEGA VEDENJA: odprtost, sodelovanje, udejstvovanje tudi v tujejezičnih prostorih. To prav zaradi tega, ker so danes nacionalni problemi tudi internacionalni problemi, ker je provincialno že tudi svetovno. Tozadevno je dolžnost slovenskega izobraženca, da odpira slovenska vprašanja v svet. Iniciative morajo tozadevno prihajati od nas, od manjšega, in ne obratno, kar je, naj tu obžalujemo ali ne, fizikalni zakon sveta. Po starem pravilu: iz malega raste veliko — in ne obratno. To pa je tudi eminentna šansa, ki je številčno majhen slovenski narod ne sme zanemariti.

Kaj so torej po Vašem napake današnjih slovenskih intelektualcev?

Najočitnejše napake so po mojem v zaprtosti, nekakšnem konservativnem elitizmu brez prave komunikacije z družbo, da tudi slovensko družbo, s slovenskim človekom. Tozadevno je bil, to si upam reči, Jurčičev odnos do slovenske družbe, a tudi Levstikov, Gregorčičev, tudi Cankarjev odnos spontanejši, manj tog. Poglejte samo to: znana slovenska revija objavlja ob leposlovnih objavah tudi fotografije avtorjev. Toda kakšne fotografije. Oprostite: domišljave, toge, reakcionarne drže. Pisatelji s pipami in s filozofsko nagubanimi čeli. Pravi votli in elitarni kič. Poglejte si sedaj fotografijo Srečka Kosovela: pravzaprav skromna, normalna oseba. Tu se čuti, da je bila literatura za tega pomembnega ustvarjalca popolnoma normalna eksistenčna nujnost — in ne DEKORACIJA. Ker sem, kot upam, o sodobni slovenski literaturi doma in po svetu dovolj dobrega povedal, smem tudi reči, da me to NESOCIALNO vedenje slovenskih pisateljev moti. Literature ne moremo zreducirati na stopnjo dekorativnega pozerstva, na stopnjo samozadovoljevanja. Kolikor je moderna literatura samo samozadovoljevanje, toliko sem tudi proti taki »modernej« literaturi. V tem smislu mi je, iz zgodovinske perspektive, Kersnik mnogo bližji. Njegovo vedenje je bilo v socialnem smislu bolj modro. In to je važno, zakaj literatura ni le estetika, temveč tudi iz estetike izhajajoča socialna korektura.

V različnih revijah, časopisih in radijskih postajah ste spet in spet pozitivno ocenjevali slo-

(Dalje na 6. strani)

DELAVSKA SILA

V Kopenhagenu na Danskem so v teku pogajanja evropskih delavskih sindikatov. Na zborovanju je zastopana tudi Zveza italijanskih sindikatov, ki bodo pristopili v Evropsko zvezo. Ko bodo prihodnji mesec sprejeti, bo Zveza imela 40 milijonov delavcev.

Za predsednika te velike delavske sile kandidira tudi Storti, tajnik italijanskega delavskega združenja.

Zveza evropskih delavskih sindikatov bo brez dvoma predstavljala odločilno protitež mednarodnim kapitaističnim združenim silam.

Zveza ima v načrtu tudi proglasitev posebnega dneva ob katerem naj bi vsi evropski sindikati zborovali proti krizi v mednarodnem denarnem obtoku in proti inflaciji v številnih državah.

Protest naj bi bil naperjen tudi proti tistim silam, ki izrabljajo energetske vire za utrditev svoje oblasti med narodi in ne za ustvarjajoči življenjski napredek.

—o—

FAŠIZEM JE TREBA ZA VSELEJ ZATRETI (Nadaljevanje s 1. strani)

kaos v javnih upravah itd. Skrajni čas je zato, da demokratične politične sile začnejo na vseh ravneh korenito in odločno ukrepati, da prisluhnejo glasu in zahtevam delovnega ljudstva, kot so prišli jasno do izraza na protifašističnih demonstracijah, ki so bile te dni po vsej državi.

Kot pripadniki slovenske manjšine zaprepaščeni in zaskrbljeni spremljamo razvoj dogodkov, a smo hkrati trdno odločeni, da prispevamo svoj delež v boju proti fašističnemu nasilju.

Fašizem je treba moralno in politično uničiti

V znak protesta proti fašističnemu atentatu v Brescii so sindikalne organizacije v sredo priredile v Trstu manifestacijo, ki se je udeležilo nad 10 tisoč ljudi. Demonstranti so v sprevodih prikorakali na Goldonijev trg. Na čelu sprevoda, ki je krenil izpred tržaške občinske palače, so korakali župani vseh občin na Tržaškem, predsednik pokrajine Zanetti, številni občinski odborniki in deželni ter občinski svetovalci. Na zborovanju na Goldonijevem trgu je zbrani množici spregovoril tržaški župan Spaccini, ki je odločno obsodil fašistični zločin, pri čemer je naglasil, da v sedanjem trenutku ni dovolj le obsodba fašističnega atentata, temveč morajo vsi demokrati odločno nastopiti proti fašističnemu barbarstvu. Od državnih organov in od sodstva je zahte-

val, naj ukrepajo tako da se nihče ne bo mogel več norčevati iz demokratičnih institucij, naj ukrepajo, da zločinci ne bodo ubijali ljudi po domovih in cestah. V slovenščini je zborovalce nagovoril dolinski župan Lovriha, ki je sporočil pozdrav vseh prisotnih slovenskih županov in vsega prebivalstva iz okoliških občin na Tržaškem. Prebivalstvo slovenske in italijanske narodnosti je pozval, naj enotno nastopi proti fašizmu. Predstavniki vsedržavnega sindikalnega združenja Garavini je v daljšem govoru naglasil, da je treba fašizem politično in moralno uničiti.

—o—

Svoboda tiska v Italiji

(Nadaljevanje s prve strani)

Kot najvidnejši primer tega spora je v teh dneh razburjala javnost zadeva okrog največjega rimskega dnevnika »Il Messaggero«, katerega solastnik Perrone je prodal družbi Montedison svojo polovico delnic.

Njen predsednik Cefis, velik prijatelj tajnika Krščanske demokracije Fanfanija, je predlagal novega glavnega urednika, ki bi močno spremenil politično linijo časopisa. Čarnikarji so zato začeli z odločno stavko in s tem prisilili nove lastnike na pogajanja o notranjih ureditvah v uredništvu. V diskusijo se je vplela tudi časnikarska vsedržavna federacija (FNSI), ki se že dolgo zavzema za demokratizacijo časnikarskega dela.

Prav v teh dneh se je zadeva z rimskim dnevnikom zadovoljivo zaključila in časnikarski svet je pristal na novega glavnega urednika, ki bo socialist Italo Pietra. Čarnikarska federacija pa sporoča, da se bo dalje zavzemala za reformo informacijske službe.

Zato je zanimivo omeniti, da so v preteklih dneh imeli svoj kongres v Levico Terme časnikarji radiotelevizije (AGIRT), na katerem so zelo kritično preučili položaj posameznika pri oblikovanju in določanju informativne linije te obveščevalne ustanove. Na kongresu je bilo slišati veliko nezadovoljstva zaradi premajhne avtonomije poročanja, poudarjena je tudi bila potreba po regionalizaciji. Predstavniki tržaške redakcije, (Rudolf, Maier Grego in Decleva) so kongresu predstavili resolucijo s pozivom za uresničitev televizijskih oddaj v slovenščini.

ZAHVALA

mož Teodoro, hči Marina, vnuk Maurizio in ostalo sorodstvo se iskreno zahvaljujejo vsem, ki so na katerikoli način izkazali sožalje ob izgubi naše drage

ARGENE ANGELE GHIZZI

roj. RACK

Zahvaljujejo se posebno državnim in deželnim oblastem, duhovnikom, ustanovam, prijateljem, kmetovalcem in znanjem.

Iskreno priznanje zdravnikom bolnišnice sv. Justa v Gorici in videmske bolnišnice za njihovo požrtvovalnost in prizadevanje.

ŠOLA GLASBENE MATICE - TRST

Podružnica Trebče - produkcija v petek 31. maja 1974 ob 20. uri v prosvetni dvorani v Trebčah

Podružnica Nabrežina - produkcija v soboto 1. junija 1974 ob 20. uri v prosvetni dvorani »I. Gruden« v Nabrežini

Podružnica Prosek - produkcija v nedeljo 2. junija 1974 ob 18,30 uri v prosvetni dvorani na Proseku

Podružnica Dolina - produkcija v torek 4. junija 1974 ob 20. uri v prosvetni dvorani v Dolini

Podružnica Devin - produkcija 8. junija 1974 ob 20. uri v osnovni šoli v Devinu

Protislovenska usmerjenost Italijanske radiotelevizije

Ravno v teh dneh protifašističnega ogorčenja, ki mu posebno gostobesedno daje duška tudi Italijanska radiotelevizija v svojih poročilih, je tembolj čuana — in reči moramo: grda — njena poteza, da je gladko izpustila iz mladinske televizijske oddaje »La scaletta 8« nastop slovenskega mladinskega ansambla »Taims« z Opčin, ki je bil povabljen v Rim, da posname dve popevki za ta nastop: registrirani sta bili od 14. do 18. maja v Rimu. Nastop ansambla »Taims« je bil tudi že javljen v reviji »Radiocorriere«, ki jo izdaja RAI-TV.

Predstavniki Slovenske skupnosti v deželnem svetu dr. Drago Štoka je vložil vprašanje na deželni odbor, želeč vedeti, kakšne korake bo storil pri pristojnih organih, da bi zvedel za vzrok, zakaj je bil slovenski ansambel izpuščen iz oddaje, potem ko je bila njegova udeležba že najavljena.

»To še enkrat dokazuje očitno diskriminacijo Radiotelevizije nasproti televizijskim abonentom, ki pripadajo slovenski narodni manjšini v Italiji,« je rečeno v vprašanju slovenskega predstavnika.

Če upoštevamo molk televizije ob nedavnem atentatu na slovensko šolo pri Sv. Ivanu (tudi ta atentat bi bil lahko povzročil smrtne žrtve in je samo slučaj, da jih ni, saj je bil enako skrbno pripravljen kot tisti v Brescii), potem moramo res močno dvomiti nad antifašistično iskrenostjo raznih odgovornih ljudi pri Italijanski radioteleviziji, kljub njeni dozdevni vnemi v obsojanju fašizma. In spričo tega nam postane tudi bolj jasno, zakaj fašizem v »demokratični« Italiji tako uspeva. Očitno mu ne manjka skrivnih pristašev, tudi če vedrjo - in prejemajo plačo — pod drugim strankarskimi zastavami.

—o—

PEDAGOGINJA MAJDA MUSEK V S.K.K.

V soboto, 25. maja je imela pedagoginja, gospa Majda Musek v Slovenskem kulturnem klubu drugi del predavanja o spolni vzgoji. V predavanju, ki ga je imela 11. maja, nam je podala ves človekov duševni in telesni razvoj, od našega rojstva do smrti. Tokrat pa je odgovarjala na vprašanja, ki smo jih ji pismeno zastavili.

Predavateljica nam je dobro in jasno odgovorila na vsa vprašanja. Teh je bilo mnogo in odgovori so bili zelo zanimivi.

V soboto, 1. junija bo v klubu predaval skladatelj in pevovodja Ubald Vrabec o temi: GLASBA IN ZDRAVJE

ŠOLSKA SLOVESNOST NA PROSEKU

Ravnateljstvo državne srednje šole s slovenskim učnim jezikom »Fran Levstik« na Proseku sporoča, da bo v soboto 1. junija 1974 ob 17. uri slovesno odprtje novega šolskega poslopja.

Od 1. do 8. junija bosta odprti šolska razstava in izredna razstava del slikarja Roberta Hlavatyja.

Izjava Slovenske skupnosti

V imenu izvršnega odbora Slovenske skupnosti je tajnik dr. Štoka dal ob zločinskem atentatu v Brescii naslednjo izjavo:

»Slovenska skupnost, v prepričanju, da tolmači čustva slovenske narodne skupnosti v Italiji, se ob fašističnem bombnem atentatu v Brescii klanja žrtvam, ki jih je terjal zločinski atentat; poziva vse demokratične sile v Italiji, naj preprečijo vsako ustrahovanje in nadaljnje atentate ter naj ohranijo v državi demokracijo, mir in svobodo;

vabi v tem smislu vse državne stranke, naj čimprej začnejo postopek za razpust neofašistične stranke MSI in poziva vsedržavne stranke, ki so ji pred kratkim odobrile milijardno podporo v parlamentu, da ji to javno finansiranje takoj odvzamejo.

Slovenska skupnost izraža prepričanje, da se bodo Slovenci polnoštevilno udeležili skupne protestne manifestacije, ki so jo proglasile sindikalne organizacije.

Trst, 28. maja 1974.

Živahno prosvetno življenje na Goriškem

Zadnje tedne razvijajo v goriški okolici razna prosvetna društva prav živahno kulturno delovanje.

Ne mine skoraj nedelja, da ne bi imeli v bližnji okolici kake prireditve, ki skuša pokazati svojo posebno izvirnost na sporedu.

V Rupi so se imenitno odrezali s svojim praznikom frtalje sv. Marka.

Na Peči so imeli štiridnevni domači praznik z nastopi pevskih zborov in godbe na pihala.

V Standrežu so po prireditvi prosvetnega društva »O. Župančič« povabili neposredni obdelovalci na običajno pokušnjo okusnih špargljev.

V Dijaškem domu in v Katoliškem domu smo videli zaključne prireditve naše šolske mladine.

Za prve tedne v prihodnjem mesecu se pripravljajo tudi Podgorci na štiridnevni praznik pod topoli pri Madonnini. Na sporedu imajo dekliške tekme, pevske in godbene nastope in tudi razstavo in prodajo knjig.

Osrednja prireditev pa bo, sodeč po prijavah, vsakoletni nastop različnih sloven-

Pevma

ŽALOSTNO SLOVO

V ponedeljek popoldne so naši zvonovi peli res žalostno slovo mladi materi iz naše soseske.

Nenadoma je umrla na posledicah poroda še ne sedemindvajsetletna Marta Bregant, poročena Zanetti. Njena mati je iz Gravnerjeve rodbine na Oslavju, oče pa je domačin iz Pevme. Pokojnica je bila izredno ljubezniva in inteligentna. V šolah je bila vedno odličnjakinja. Končala je nižjo slovensko srednjo šolo v Gorici. Potem se je še izpopolnjevala in je položila izpite za šolsko tajnico. Pred nekaj meseci je tudi dobila ustrezno mesto.

Življenjska pot se je blagi pokojnici na široko odprla, ko se je tudi poročila in je pričakovala prvega otroka.

Kruta usoda pa ni pustila, da bi se ji prvorojeni nasmejal. Terjala je smrt matere in otroka. Zato tudi ni bilo med številnimi pogrebci nobeno oko suho.

Zdaj počivata mati in dete na pokopališču v Pevmi večni sen. Da bi bil lahek moli vsa soseska.

Vsem sorodnikom izražamo svoje globoko sožalje.

Mladinska prireditev v Gorici

V nedeljo popoldne je bila velika dvorana Katoliškega doma polna staršev in mladine, ki je pripravila izredno prirčno prireditev z iznajdljivim in živim sporedom.

Na odru so nastopali, mnogi otroci in šolarji šele prvič, a so se vsi prav dobro odrezali.

Na sporedu je bilo petje, recitacije in prizori, ki so jih prav lepo podajali mali iz osnovne šole v ul. Croce, ki so s tem nastopom imeli obenem tudi svojo zaključno šolsko prireditev, ker lastne dvorane pač nimajo.

skih pevskih in godbenih ansamblov v Števerjanu.

Ob tem kratkem pregledu moramo ugotoviti, da se organizatorji vedno bolj posvečajo prosvetnemu delu sporeda in da prihaja zgolj zabavni del s plesanjem in popivanjem bolj na konec.

Prav bi pa tudi bilo, da bi se prireditelji raznih ljudskih praznovanj poprej prijateljsko dogovorili, da ne bi imeli v dveh sosednjih krajih isti dan in isto uro vsak svojo kulturno ali zabavno prireditev.

ZASTOPNIKI ŠOLNIKOVI

V torek so volili učitelji in profesorji slovenskih šol na Goriškem svoje zastopnike v deželno šolsko komisijo, ki jo predvideva zakon Belci - Škerk.

Volišča so bila štiri: za učitelje na didaktičnem ravnateljstvu v Šolskem domu, za profesorje na trgovskem zavodu, na nižji srednji šoli ter na liceju in učiteljski.

Večino glasov so dobili kandidati sindikata slovenske šole, ki so bili že prej sporazumno določeni.

Učiteljsko obeh didaktičnih ravnateljstev je oddalo 38 glasov za učiteljico Stanko Hrovatin, ki poučuje na Tržaškem. Nekaj glasov sta dobila tudi goriška učitelja Lojk in Rebec. Na nižji srednji šoli je dobil prof. Aleksander Kriščak 15 glasov od dvajsetih volivcev.

Prof. Albin Sirk pa je dobil za višje srednje šole 15 glasov na liceju in učiteljski ter vse na trgovski šoli.

Po dosedanjih izidih bodo ti trije prevzeli težavno nalogo zastopati na višjih mestih koristi slovenskih šol in njih osebja.

VISOK JUBILEJ

Včeraj je obhajal msgr. Anton Rutar visoki jubilej osemindvajsetletnice rojstva. Dolgoletni profesor, ekonom in pošten priljubljeni župnik v Pevmi, ga je obhajal skromno, kot je njegova, sicer izredno delavna osebnost skromna in tiha.

Msgrja Rutarja pozna vsa naša javnost kot edinstvenega moža, ki je že po prvi svetovni vojni tehtno posegal v vse naše duhovno, kulturno in gospodarsko življenje.

Sedaj živi v delavnem pokoju v stolnem župnišču v Gorici.

Vsi njegovi številni znanci in prijatelji in vsi njegovi bivši farani mu ob tem jubileju iskreno voščijo še dosti trdnega zdravja in da bi učakal v dnevih boljših časov še druge življenjske jubileje!

Navzoči starši in gostje so navdušeno ploskali tudi pevskim zborom in zelo posrečeni baletni skupini mladih skavtinj. Nekaj posebnega je pa bil zaključni recital ob glasbeni spremljavi, ki je poslušavcem prikazal današnji moderni svet.

Celotna organizacija vse prireditve je bila dovršeno izvedena, kljub temu, da so srčka mladih predvajalcev in dekleta nekoliko v strahu utripala ob prvem nastopu.

Reči moramo, da so vsi gostje zadovoljni odhajali s te edinstvene mladinske prireditve.

Totalitarizem na Švedskem

Angleški publicist Roland Huntford je objavil delo z naslovom »Švedski model diktature blaginje«. V delu slika državo, ki je ljudi in njihovo družbo zajela »totalno« — kot pravi — in ki si lasti pravico, da podredi osebno in socialno življenje državni kontroli in ureditvi. Pisec imenuje sedanje oblastnike na Švedskem »The new Totalitarians«. Po mnenju Huntforda v socialnodemokratski Švedski država ne izumira, kot bi to ustrezalo marksističnim pričakovanjem, ampak nasprotno dosega nekako pretirano perfektnost.

Avtor imenuje pet skupin kot nosilce države: socialnodemokratsko stranko, ki je na vladi že desetletja — knjiga je seveda pisana pred zadnjimi volitvami — od te stranke postavljeno vlado, s stranko vstousmerjeno državno upravo, sindikate in parlament, v katerem vlada prav tako ta stranka.

Švedska po Huntfordu ni nikaka parlamentarna - demokratsko vladana država, ampak »korporativna« država, ki pa je upravljana mnogo bolj učinkovito kot nekoč korporativno - fašistična Italija. Vzroke učinkovitosti švedskega modela avtor vidi v tem, da je vse to Švedom že nekako »v krvi«. Kaj bodo k tej trditvi dejali zgodovinarji, je seveda druga zadeva.

Socialnodemokratsko vodeni sindikati morajo poleg koristi delavcev vedno braniti tudi državne in vladne koristi. S tem se končno na tihem strinjajo tudi delodajalci. Huntford izrecno opozarja, da Zveza delodajalcev stalno svetuje takojimenovani konservativni stranki, naj socialnodemokratske vlade v finančnih vprašanjih nikdar ne napada. A katero vprašanje v »totalni« državi blaginje končno ni vprašanje državnih financ? — se vprašuje pisec.

S to metodo postane dvomljiva vloga parlamentarne opozicije in tako postaja Švedska z vstousmerjanjem dejanske države ene same stranke, to pa brez fašističnih nasilnih metod. Vlada pa ne nastopa v obleki diktatorja, ampak v obliki racionalizma, neke zatrtje vane »politike brez ideologij«. In ker nadzira vlada tako tehnokracijo kot telekracijo, ji ni težko za vsak načrtovan ukrep pripraviti sprejemljivo vzdušje med množicami. Vladni aparat vlada s pomočjo množičnih medijev. Gospodarska varnost procvita za ceno političnega hlapčevstva. Okolje nudi vsakemu posamezniku tisti »way of life«, v katerega tok zaidejo počasi vsi. Država je odstranila vse pregreje na področju seksa in erotike in zaradi tega se proglša za najbolj svobodno državo na svetu.

Nedavne parlamentarne volitve na Švedskem sicer po mnenju kritike ne potrjujejo vseh tez Huntforda, vendar je knjiga kljub temu vzbudila pozornost v svetu.

Prevajalica: F. O.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Premiera Ibsenove drame »Strahovi«

V KULTURNEM DOMU

Sezona naših gledališč se izteka in tako je prišlo tudi Stalno slovensko gledališče do svojega konca. V petek je odigralo svojo zadnjo premiero v tem letu, se pravi Ibsenove »Strahove«.

Kakor druga Ibsenova dela, tako nosijo tudi »Strahovi« v sebi vse značilnosti pisateljeve dramaturgije.

Najprej ustvarja tisto mračno vzdušje severa, ko vlada tema in zlepa ne posije sonce. Svet je pust in se ga človek naveliča. Zahrepeni je tudi življenje: dolgočasno, pust, naveličano. po svetlobi, po soncu. Temu vzdušju primerno je tudi življenje: dolgočasno, pust, naveličano. In vsaka sprememba, ki jo prinese kdorkoli od koderkoli, ki naznanja svetlobo, luč, svetle trenutke, vse to spreminja ljudi, da postajajo drugačni: dvignejo se, zahrepene po nečem daljnem, odrešujočem, iz starosti se pomlade in iščejo pot v neznano.

Tisti pa, ki ostajajo pri svojih nazorih, so stari, so dosledni, se ne spremenijo in se ne spreminjajo, ali, če le za trenutek zažive, pa se navadno vrnejo v svoje prejšnje stanje. Poleg vsega pa gre v Ibsnovih dramah za neko poštenost, za katero mislijo nosilci vlog, da je edino pravilna in nepogrešljiva; tako zelo so zaverovani vanjo, da verjameš vsakemu izmed njih, čeprav jo gledaš z današnjimi očmi: pastor Manders ima prav v svoji neuklonljivosti, v svoji strogosti in presoji. In ko Osvald razkrije vse ozadje svoje tragedije, se ti zdi, da ima tudi prav. Posebno pa gospa Alvingova, ki je središče drame in potem, ko pove vse ozadje svojega ravnanja, razumeš, da je vse tako moralo biti. Se pravi, da Ibsnovi junaki žive vsak svoje lastno življenje iz lastnega prepričanja in tako zelo jim verjameš, da se ne moreš pretvarjati in biti morda še bolj strog, kot so bili oni sami do sebe.

Kako je režiser Andrej Hieng predstavil to Ibsnovo dramo? Najprej je treba reči, da se je vživel v dogajanje na odru, da je skušal razumeti tako enega kot drugega junaka: da je Ibsna nekoliko posodobil, kajti nekatere stvari se zde tudi za današnji čas povsem razumljive. In vendar je ostal zvest Ibsnu, mestoma ze zdi celo preveč zvest, tedaj namreč, ko gre za črte, ki bi jih bil lahko uporabil. Posebno prvi del mestoma že utruja. Ustvaril pa je tisto ibsnovsko vzdušje,

ki je tako značilno zanj. In ustvaril ga je s pavzami in premiki; tisto pričakovanje, v katerega sili vsa drama.

Pri tem sta mu pomagala tudi Sveta Jovanovič s preprosto sceno, ki pa je morala odgovorjati časovno in stilno Ibsenovi dobi, po drugi strani pa je bila vendar stilizirana. Prav tako je zamislila kostume Marija Vidau: odgovarjali so dobi, po zamisli pa so bili zelo prefinjeni in tankočutno dognani.

Med petimi igralci, ki so oblikovali to dramo sta glavna nosilca Leli Nakrstova in Rado Nakrst. Znani so njuni tipični igralski poudarki, njun besedni zanos, a so vendar v tem delu po-

(dalje na 7. strani)

J. P.

RAZSTAVA DESETH V »FORUMU«

V umetnostni galeriji Forum bodo odprli 30. maja ob 19. uri razstavo risb desetih umetnikov. Razstavljali bodo Caramori, Celli, Devetta, Mascherini, Palčić, Predonzani, Righi, Rosignano, Sormani in Spacal. Razstava ima naslov »Srečanje desetih«.

7. ŠTEVILKA »LITERARNIH VAJ«

Te dni je izšla 7. številka »Literarnih vaj«. V njej Ester Sferco zaključuje svojo povest »Pet najst avgustovskih dni«.

V Tržaški knjigarni je na prodaj zbirka novel Franka Bükviča »Ljudje iz Olšnice«. Knjigo je izdala Slovenska kulturna akcija. Bükvič, ki je Prekmurec, opisuje v njej usodo Slovencev in Judov v Prekmurju med drugo svetovno vojno.

Pisatelj Fulvio Tomizza je izdal pri založbi Mondadori nov roman z naslovom »Dove tornare« (Kam se vrniti), ki je nekako nadaljevanje romana »Miriamino mesto«.

Kot 19. »Pesniški list« je izšla zbirka pesmi Jakoba Renkota.

Literatura ni dekoracija

(Nadaljevanje s 3. strani)

vensko sodobno literaturo. Nekateri menijo, da ste jo ocenili prepozitivno?

Vidite, tu se že v terminologiji ne ujemamo. Jaz literature nikoli nisem ocenjeval, temveč le interpretiral, to je pa velika razlika. Tudi moramo te interpretacije razumeti predvsem v lokalnem smislu. Iz teh mojih člankov še ne sledi, da smo po intenziteti ustvarjanja prekosili Kafko, Joyceja, Prousta, Sveva in druge. Ne, naša literatura je več ali manj lokalna literatura, ki le redko preseže meje tega lokalnega. In moje interpretacije so se ukvarjale predvsem z lokalnim. Soočenja z največjimi svetovnimi dosežki v literaturi, ki pa ne prihajajo le iz največjih jezikovnih skupin, bi seveda popeljala probleme naše literature tudi na področja, ki za nas ne bi bila najbolj ugodna.

Vi živite v tujem, nemškem okolju? Vpliva to okolje na Vaše delo?

Gotovo tako življenje ne gre neopazno mimo. Jaz sem v tem tujejezičnem okolju po eni strani osamljen, po drugi strani pa vanj tudi kritično, z distanco, vključen. Končno sodelujem s tukajšnjimi nemško pišočimi pisatelji; delno tudi nemško, čeprav z večjo težavo kot slovensko, pišem. Tu sodelujem na literarnih večerih in diskusijah, celo v »domačem« okraju, v

Gönsendorfu, kjer sem na gimnaziji pred kratkim bral eno uro svoja dela, predvsem odlomke, ki se gode na nižjeavstrijski podonavski ravnini, a tudi stvari iz IZKUŠENJ Z NEVIHTAMI, ki so pred petimi meseci izšle tudi v nemškem jeziku. Po enournem branju smo kar dve uri diskutirali o kulturnih problemih z mladimi in starejšimi poslušalci. Take stvari so zame važne, kjer se to dogaja, tam sem doma.

Kaj hočete s svojo literaturo povedati?

Povedati hočem, da nima svet nobenega smisla, če mu sami ne damo smisla, če ga s človeško dejavnostjo ne usmislimo. Kolikor take dejavnosti v svetu ni, toliko je svet brezsmiseln. Samo v tem smislu ima tudi življenje smisel.

Ja, toda kaj ne obstoje trdni moralni zakoni, načela in ideje?

Vidite, načela te vrste obstoje samo toliko, kolikor se jim z lastno dejavnostjo sploh moremo približati, jih zaobjeti in tako sprejeti. Načela se rode šele iz naše dejavnosti, in ne obratno....

Potemtakem negirate....

Prav nič ne negiram, temveč samo potrjujem. Potrjujem naše mračne katastrofe in kljub temu upam, da imamo kot rod, kot misleči ljudje široke perspektive v bodočnosti. Vendar gledam na to bodočnost tudi s skepsjo, kot gledam s skepsjo na svojo literaturo, na svoje lastno življenje, na življenje sodobnikov, našega naroda in sploh vsega sveta....

Kaj si želite?

Ne želim si prav nič pomembnega v tistem smislu, katerega nekateri imenujejo VELIKI. Želim si, da bi mogel tu na robu, takorekoč na mejnem prostoru, ki nikomur ne pripada, vztrajati do svoje biološke smrti, kljubovati najrazličnejšim mogočnikom, ideologiam in pozicijam.

Klubovati in pisati literaturo, ki postavlja v ospredje BIOLOŠKO INTEGRITETO ČLOVEKA, ki je ne smejo in ne morejo podjarmiti nikakršne samo priučene ideologije. Tozadevno je moja drža odprta vsemu, kar udarja na eksistenco sodobnega človeka, po drugi strani pa je tudi skoraj do vsega, kar se dogaja, skeptična — če že ne nasprotna. V tem smislu moja literatura ne zrcali prav ničesar drugega kot to, kar je. Tozadevno je moja literatura v skladu z mojim življenjem, je moje življenje.

Letopis Narodne in študijske knjižnice

Pred nedavnim je izšel z letnico 1972 »Letopis za leto 1971«, Narodne in študijske knjižnice v Trstu. Poleg predgovora z vabilom na izobražence in ustanove k sodelovanju in podpiranju knjižnice in »k odpravljanju škode, ki je bila nasilno povzročena Slovincem v naši deželi«, vsebuje letopis poročilo o stanju in delovanju knjižnice v letu 1971 in »Narečne pridige Petra Podreke« s študijo Pavleta Merkuja o njih. Dodan jim je tudi slovarček manj znanih narečnih besed; pridige — iz let 1850 do 1854 — so seveda napisane v narečju. Tu je verjetno Merku prestrog, ker označuje za izposojenke iz italijanščine in iz nemščine besede, ki so samo narečne in jih knjižni jezik samo ni sprejel vase, npr. gajžla, graužat se, grivat se, jaukot, kietna, kinč, kusti (?), namalan, porajtat.

Teh besed s takim pomenom namreč ni najti v nemščini. Isto velja za mnoge druge besede, ki jih Merku pripisuje, verjetno zgolj po sluhu, nemščini. Stvar je vsekakor vredna diskusije, kajti s tem, da kaka beseda v slovenskih narečjih površno spominja na nemške besede, in ni bila sprejeta v knjižni jezik, še nikakor ni rečeno, da je nemška izposojenka. Lahko je veliko starejša in pristna slovenka, ker ni mogoče potegniti ostre meje ločnice med jeziki in to nikoli ni bilo mogoče. Boljše si je prihraniti sodbu o tem, dokler ne bo naš jezik (z narečji vred) temeljiteje raziskan in dokler ne bo napisana njegova znanstvena zgodovina. S prenašljenimi sodbami se zapelje druge, da sprejemajo neko mnenje kot nekaj dokončnega in nato prise-gajo na tisto.

fj

Egidij Vršaj

Energetski problemi na področju Alpe - Adria

Zaradi podražitve petroleja, ki je pretéklo zimo spravila v težave številne potrošnike tudi pri nas, so ljudje pričeli marsikje preurejati petrolejsko ogrevanje v metansko. Ostaja odprto vprašanje, kako bo pri oskrbi z metanom. Zaradi tega nekaj besed o tej oskrbi.

Italija si je zdaj zagotovila metan iz štirih držav: Nizozemske, Sovjetske zveze, Libije in Alžirije. Potrošnja metana v Italiji zdaj znaša 10 odstotkov vseh energetskih sredstev, medtem ko v Združenih državah in Nizozemski na primer že presega 31 odstotkov. V Evropski gospodarski skupnosti odpade na metan preko 11 odstotkov energetske potrošnje ter v vzhodnoevropskih državah preko 14 odstotkov. V Italiji bo leta 1980 na razpolago vsaj 35 milijard kubičnih metrov metana za preferenčno potrošnjo in leta 1985 okrog 45 milijard. Takrat bo odpadlo na metan 13 odstotkov energetske potrošnje. Metanovodsko omrežje se bo od sedanjih 11 tisoč kilometrov razširilo na 17 tisoč kilometrov v letu 1980.

Poleg metana iz omenjenih štirih držav lahko računa Italija na domačo proizvodnjo v Padijski nižini, ki pa ne zadošča. Najprej je začela Italija uvažati metan iz Libije in sicer leta 1971. V ta namen je sklenila posebno pogodbo z družbo ESSO. Metan dobavljajo z ladjami v utekočinjenem stanju v La Spezijo, kjer ga spet vpliniijo ter spustijo v italijansko metanovodsko omrežje. V zimski 1972-73 je dobava libijskega metana dosegla tri milijarde kubičnih metrov.

Drugo pogodbo je Italija sklenila s Sovjetsko zvezo in sicer leta 1969. Pogodba velja za 20 let ter bodo dobave znašale šest milijard kubičnih metrov na leto. Prve količine sovjetskega metana so pričele dotekati v Italijo 2. maja letos po metanovodu, ki prihaja iz Sovjetske zveze preko Češko-slovaške in Avstrije ter gre od Trbiža do

Humina po ozemlju Furlanije - Julijske krajine ter se nadaljuje do Vicenze. Speljan bo do Lombardije. Nadzorna postaja je v bližini Naborjete. Metanovod bo na italijanskem ozemlju dolg 398 km.

Pri tem metanovodu sta močno zainteresirani tudi Avstrija in Slovenija. Metanovod skozi Avstrijo se imenuje TAG, to je TRANS ALPIN GASSLEITUNG. Slovenska družba PETROL se pogaja z avstrijskim podjetjem ÖMV o tranzitu poldruge milijarde kubičnih metrov metana na leto. Ker omenjeni metanovod nima zadostnih dodatnih zmogljivosti, Slovenija in Hrvatska ne moreta pričakovati, da bi dobili kaj več plina od omenjene količine, čeprav bi ga bila seveda Sovjetska zveza pripravljena prodati. Po drugi strani omenjajo ugodnost, da v zvezi s tranzitom metana preko Avstrije Sloveniji ne bo treba finančno sodelovati pri gradnji metanovoda. To velja tudi za dobavo iz Italije, preko katere bo Slovenija dobivala metan za gospodarstvo goriškega območja. Preko Italije naj bi prispelo na leto 200 milijonov kubičnih metrov metana po metanovodu Gorica - Anžovo z odcepi za Goriške opekarne v Biljah in v Volčji Dragi. Kasneje bodo ta metanovod preko Cola in Logatca povezali z ljubljanskim. Končno čaka Slovenijo še veliko dela za gradnjo magistralnega slovenskega plinovodnega omrežja, ki bo povezovalo večino slovenskih industrijskih središč.

Pa se povrnilo nazaj k italijanskim pogodbam za dobavo metana. Tretjo pogodbo je Italija leta 1970 sklenila z Nizozemsko ter

je metan začel dotekati iz ležišč v kraju Drente na področju Novare v Italiji letošnjega aprila. Spomladi leta 1976 bodo dobave dosegle šest milijard kubičnih metrov na leto.

Četrto pogodbo je Italija — kot rečeno — podpisala z Alžirijo. Pogodba bo veljala 25 let in alžirski metan bi moral prispeti leta 1978. Dobave bodo znašale 11 milijard kubičnih metrov na leto. Metanovod iz Alžirije bo šel preko Tunizije in pod morjem skozi Sicilski preliv na celinsko Italijo do La Spezie. Govorijo tudi o terminalu za alžirski plin v Tržiču, odkoder naj bi šel plinovod od Karlsruheja v Zahodni Nemčiji. Pri Huminu naj bi se srečala metanovoda s sovjetskim plinom proti zahodu in z alžirskim proti severu.

V Dubrovniku je bilo pred kratkim deseto jubilejno zasedanje držav SUDEL-a, ki sodelujejo v regionalni skupini južnovzhodnega dela evropskega električnega sistema. Gre predvsem za izmenjavo toka med Italijo, Jugoslavijo in Avstrijo, ker je razpoložljivost energije po letnih časih v teh državah različna zaradi različne mere padavin. Aprila so ponovno preizkusili paralelno obratovanje med Jugoslavijo in Italijo ter so strokovnjaki iz Ljubljane, Beograda in Milana uspešno opravili meritve. Sedaj so na vrsti poskusi s sosedno Avstrijo. Nato bo sklenjen obroč SUDEL-a z napetostjo 220 kilovatov preko transformatorske postaje v Divači ter se bo energija pretakala nemo-teno.

Potrošnja električnega toka močno narasča ter je na primer lani znašala v Italiji 139 milijard kilovatnih ur, v Jugoslaviji 35 milijard in v Avstriji 30 milijard. Povsod hitijo z gradnjo novih elektrarn, všteti atom-ke. V Sloveniji bo jedrska elektrarna v Krškem ob Savi.

Deželno srečanje o kmetijstvu v goratih področjih

V torek 27. maja je deželna Zveza neposrednih obdelovalcev zemlje v Furlaniji - Julijski krajini organizirala srečanje o zelo aktualnem problemu, ki od blizu zanima Kras in njegovo kmečko prebivalstvo.

Srečanje, ki se ga je udeležilo približno 500 kmetovalcev iz vse dežele in je bilo v Karniji, v Tolmeču, je odprl deželni predsednik Zveze neposrednih obdelovalcev, poslanec Armani. Sledili sta izčrpní poročili deželnega odbornika za kmetijstvo dr. Tripanija in deželnega direktorja za gozdarstvo dr. Querinija. Poročilo je zaključil deželni direktor Zveze neposrednih obdelovalcev Trevisan.

Iz Trsta je bilo prisotnih kakih 20 kmetovalcev članov pokrajinskega sindikata, ki so zastopali X. področje gorskih skupnosti, kamor spadajo občine Repentabor, Zgonik, Devin - Nabrežina, del dolinske občine in del tržaške občine.

Program, o katerem bomo še podrobneje poročali, je bil zelo zanimiv, saj so se diskutantje dotaknili problema, ki zainteresira 58 odst. celotne površine v naši deželi. Kot sledi iz poročil, zavzemajo gorske skupnosti 439.000 ha deželne površine, na katerih živi približno 235.000 prebivalcev. Dežela se je zavzela za to področje, kjer so obdelovanje

zemlje in življenjski pogoji težji kot v ravnini, s posebnim zakonom, ki predvideva posebne produktivne načrte in finančne podpore.

—o—

Kulturne novice

»CVETJE V JESENÍ«

Društvo slovenskih izobražencev, ki je imelo pretekli ponedeljek na programu predavanje o tihi revoluciji šole, bo posvetilo prihodnji ponedeljek, 3. junija ponovno slovenskemu filmu. Znova bomo gledali film »Cvetje v jeseni«, tako da ga bodo lahko prišli gledat tudi tisti, ki morda niso mogli iz takega ali drugega razloga prvič, ali pa ga bodo gledali ponovno. Začetek večera je ob 20.15. Na zadnjem večeru je prof. Maks Šah razgrnil pred poslušavci novo ureditev šole, pri kateri bodo sodelovali starši, dijaki in javne uprave in ne samo profesorji in ravnatelj, kakor je bilo to do sedaj.

—o—

— Stare navade ni mogoče kar pri oknu ven vreči. Treba jo je počasi od stopnice do stopnice izvabiti iz hiše. — (Mark Twain)

PREMIERA IBSENOVE DRAME »STRAHOVI« (Nadaljevanje s 6. strani)

vsem odgovarjali svoji zamisli. Nakrstova strogost in pastorska vnema, da spet njegove svetle točke, ko se mu zdi, da se moti. In Lelina bolečina ob težkih spominih in njega razbremenitev ob odkritjih pa nova bolečina ob sinovi bolezni. Iz tega igralskega sveta sta skoraj izstopala Osvald Antona Petjeja in Regine Bogdane Bratuževe v svoji igri, čeprav je Osvald približal svoj izraz temnemu vzdušju. Mestoma je bil sijajen. Morda bi igra še vse bolj sproščeno stekla, če bi igralci ne mislili preveč na tekst. Res pa je, da je bil zelo obsiren. Bogdana Bratuževa je igrala Regine s smiselnimi poudarki in zadrego, ob koncu pa bi mogla biti še prepričljivejša. Jakob Silvija Kobala je bil dober v svoji zamisli, čeprav je ves problematičen. Svojo narejenost bi mogel še prepričljiveje izraziti. Tudi kadenca njegovega govora pri klasični drami nekoliko moti.

Sveda so vse to malenkosti v primeri z obsežnostjo teksta, ki so ga igralci imeli pred seboj. Vsekakor pa se zdijo »Strahovi« najresnejše pripravljena predstava, ki bo gotovo zadovoljila gledalce: ti bodo prišli v gledališče res poslušat zgodbo in se bodo poglobili v Ibsenov svet.

MAC COYEVO PLEME

JACK LONDON

7

»Enajst,« je odgovoril kapitan Davenport in še enkrat pogledal razpenjeno vodo vzdolž ladje.

»Enajst vozlov. Če bo ohranila to hitrost, bomo zagledali Mangarevo med osmo in deveto uro zjutraj. Na peščino jo bom zapeljal ob desetih ali najpozneje ob enajstih.«

Kapitanu se je skoraj zdelo, da je tisti blaženi trenutek že tu, tako ga je prepričala ta Mac Coyeva trdnost. Kapitan Davenport je prenašal strašno napetost, da je moral voditi gorečo ladjo, že več kot štiri najst dni, in je začel čutiti, da ima tega dovolj.

Močnejši sunek vetra mu je zapihal v vrat in mu zašumel v ušesih. Presodil je njegovo hitrost in hitro pogledal nad krov.

»Veter se krepi,« je naznanil. »Blíže smo dvanajstim kot enajstim vozlov. Če bo šlo tako naprej, bomo prispeli tja že to noč.«

Ves dan je hitela »Pyrenees« s svojim gorečim tovorom po penečem se morju. Ob sončnem zahodu so sneli gornja in stranska jadra in ladja se je pognala v temo skozi velike valove s penečimi se vrhovi, ki so hrumeč ostajali za njo. Ugodni veter je napravil svoj učinek in tako na prednjem kot na zadnjem koncu ladje so bili vsi poživljeni. Med drugo nočno stražo so začeli nekateri bolj brezskrbno peti in opolnoči je pela vsa posadka.

Kapitan Davenport je prinesel svoje odeje na krov in jih je razprostrl na strehi kabine.

»Sem že pozabil, kaj je spanje,« je pojasnil Mac Coyu. »Izčrpan sem. A pokličite me takoj, ko se vam bo zazdelo potrebno.«

Ob treh zjutraj se je vzdramil, ko ga je nekdo rahlo stresel za roko. Hitro se je dvignil z zgornjim telesom in se naslonil na steno krovne line, še napol omamljen od spanja. Veter je prepeval svojo bojno pesem v vrvju in viharo morje je metalo »Pyrenees« sem in tja. Najprej je pogreznilo ograjo na eni, nato na drugi strani in od časa do časa je voda preplavila krov. Mac Coy je nekaj kričal, česar ni mogel razumeti. Stegnil je roko, zagrabil tovariša za ramo in ga potegnil k sebi, tako da se je znašel z ušesom prilepljenim na Mac Coyeve ustnice.

»Ura je tri,« je zaslišal Mac Coyev glas, še vedno drhteč kot glas goloba, a čudno zadušeno, kakor da bi prihajal iz velike daljave. »Prepluli smo dvestopetdeset milj. Otok Crescent je samo trideset milj nekje pred nami. Na njem ni luči. Če bomo tako naglo pluli naprej, bomo trčili vanj in bomo ne le ob ladjo, ampak tudi ob življenje.«

»Kaj mislite... naj spustimo jadra in zaokrenemo?«

»Ja, zaokrenimo do zore. To nas bo zakasnilo samo za štiri ure.«

Tako so »Pyrenees« z njenim gorečim tovorom zaokrenili in jo obrnili proti sili vetra, da se je borila z velikimi valovi, ki so jo hoteli pokopati pod seboj. Bila je žareč trup in na njem so ji majhni človeški atomi, oprijemaje se in loveč ravnotežje, z vlačanjem in popuščanjem vrvi, pomagali v njenem boju.

»Ta veter je abnormalen« je rekel Mac

Coy kapitanu v zavetju za kabino. »V tem letnem času ne bi smelo biti viharjev. Toda vreme se je čudno obnašalo. Pasatni vetrovi so bili prekinjeni, zdaj pa piha veter spet iz pasatne smeri.«

Kazal je v temo, kakor da bi jo mogel njegov pogled predreti stotine milj daleč.

»Tam doli, na zahodu. Tam nekje se dogaja nekaj hudega: kak orkan ali kaj podobnega. Srečo imamo, da smo daleč na vzhodu. A to je samo majhen veter,« je pristavil. »Ne more trajati. To vam lahko zagotovim.«

Ob zori je postal veter spet normalen. A zora je razkrila novo nevarnost. Nad morjem je ležala megla, ali bolje rečeno, neka blesteča sopara, ki je bila po gostoti podobna megli, ker je onemogočala razgled, a je tvorila samo tenko plast nad morjem, skozi katero je sijalo sonce in širilo blesteč živ blišč.

Iz krova ladje je uhajalo več dima kot prejšnji dan in veselost častnikov in posadke je splahnela. Za kambuzo je bilo slišati ihtenje kabinskega boja. Bil je na svoji prvi plovbi in strah pred smrtjo ga je grabil za

srce. Kapitan je blodil po krovu kot izgubljena duša in si nervozno grizel brke, gubal čelo in se zaman skušal spomniti, kaj bi moral storiti.

»Kaj mislite o položaju?« je vprašal in se ustavil zraven Mac Coya, ki je zajtrkoval pečene banane s skodelico vode.

Mac Coy je pojedel zadnjo banano, izpraznil skodelico in se počasi ozrl naokrog. Z nežnim nasmehom v očeh je rekel:

Pravim, kapitan, da imamo enako verjetnost, da bomo pluli naprej kot da bomo pogoreli. Vaš krov ne bo večno vzdržal. Zdajle je še toplejši kot ponoči. Ali mi morda lahko posodite par čevljev? Začenja me peči v boste noge.«

»Pyrenees« je zajela dva velika vala, ko se je obračala, in prvi častnik je izrazil željo, da bi imel vso to vodo v ladijskem trupu, če bi jo bilo možno spraviti vanj, ne da bi bilo treba odpreti pokrove na krovu. Mac Coy je vtaknil glavo v kabino in opazoval krmilo.

»Jaz bi jo naravnal nekoliko bolj na desno, kapitan,« je rekel. »Medtem, ko smo bili zaokrenjeni, nas je zaneslo iz smeri.«

»Sem jo že usmeril za eno točko bolj na desno, kot je potrebno,« se je glasi odgovor. »Ni dovolj?«

»Jaz bi jo usmeril za dve točki, kapitan. Tole malo vetra je dalo toku največjo hitrost, kot si mislite.« (Dalje)

Življenje v vesoljstvu

Znani ameriški vesoljski znanstvenik dr. Carl Sagan, profesor za astronomijo na univerzi Cornell in svetovavec Ameriške vesoljske ustanove NASA, je izjavil, da letelih krožnikov verjetno ni, da pa je možno, da obstaja na drugih planetih v vesolju življenje in tudi razumna bitja. Rekel je, da je prepričan, da živijo kje v vesoljstvu razumna bitja, ki so dosegla že mnogo večji napredek kot človeštvo na naši Zemlji. Prav tako je tudi prepričan, da ta bitja po zunanosti niso podobna človeku. Problem je v tem, je pristavil dr. Sagan, da se zna zgoditi, da človeštvo, če ne bo ravnalo pametno, ne bo imelo na razpolago dovolj časa, da bi stopilo v stik s temi civilizacijami v vesoljskem prostoru.

Dr. Sagan se mudi te dni v Londonu, kjer je tudi dal te izjave, in sicer v zvezi z objavo svoje knjige o vesoljstvu.

Glede na to, da postaja naše Sonce vedno bolj svetlo in vroče, je pričakovati, da bo postalo čez kake štiri milijarde let tako vroče, da bo postala Zemlja nekaka vroča greda, je rekel dr. Sagan. Oceani bodo začeli vreti in življenje na Zemlji ne bo več mogoče. Po njegovem bo napredna tehnologija v tistem času morda mogla preprečiti učinke tega pojava, ki ga sicer ne bo mogla odvrniti. Vendar se bo tudi tehnika tiste dobe znašla pred zelo težko nalogo, če bo hotela zagotoviti nadaljnji obstoj človeštva. Morda bo rešitev v tem, da bo Sonce istočasno, ko bo požgalo Zemljo, tako ogrelo planet Mars, da bo postalo življenje na njem možno in naravne razmere bodo take, da bo bivanje na njem kar prijetno. Povprečna temperatura na njem se bo tako dvignila, da bo kot današnja temperatura na Zemlji. Človeštvo se bo lahko preselilo na Mars.

Druge civilizacije v vesoljstvu bodo morda izkoristile takoimenovane »črne luknje«, ki so jih odkrili zvezdoslovci v vesoljskem prostoru, za hitre prevoze z enega konca vesoljstva na drug

konec. Vendar pa dr. Sagan ne verjame, da so razumna bitja iz vesoljstva že kdaj obiskala našo Zemljo ali da zdaj krožijo okrog nje, ker ni dokazov za to. Dr. Sagan tudi zavrača Dönickeve teorije. Označil jih je za »špekulativno znanstveno fantastiko«. Petnajst let je preučeval vsa poročila o letelih krožnikih in neugotovljenih letelih predmetih ter močno dvomi, da je res kaj na tem. Če bi šlo res za razumne obiskovalce iz vesoljstva, bi se bili že javili, ker je nesmiselno, da bi na Zemlji toliko trošili za gradnjo naprav, ki naj bi nam omogočile zveze z drugimi planeti in opazovanje vesoljstva, obiskovalci iz vesoljstva pa ne bi čutili nobene želje, da bi se nam javili. Kar zadeva raziskovanje Marsa, pravi dr. Sagan, da bi morali biti previdni, ker bi mogle bakterije, ki so na njem, uničiti človeški organizem. Zato naj bi skrbno raziskali razmere na Marsu z avtomatičnimi sondami, preden bi se spustil nanj človek. Bitja v velikosti veveric ali mravelj so na njem čisto možna, temprej bakterije.

Ob današnjem stanju tehnike človek še ne more pričakovati, da bi lahko dosegel kak drug planet v vesolju, na katerem živijo razumna bitja, razen po golem slučaju. Zato je nesla vesoljska sonda »Pioneer 10«, ki drvi zdaj v vesoljski prostor ven iz našega osončja, s seboj posebno ploščo, na katero sta upodobila dr. Sagan in njegova žena, ki je kiparka, podoba moškega in ženske z razlago v znanstvenih znakih, tako da bi razumna bitja v vesoljstvu lahko razumela, kakšni smo in kje bivamo. Vsekakor se odpira pred človeštvom fantastična prihodnost, verjetno še veliko bolj fantastična, kot je človekova preteklost.

FERDINAND MIKAC

— »Na enega moža, ki govori iz skušnje, jih je deset, ki iz izkušnje molčijo.«

(Michel Morgan)